

יוצא לאור לפרשת תצוה, פ' זכור - פורים ה'תשפ"ו
(מספר 20)

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בעניני גאולה ומשיח

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה
ה' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לזכות

הרה"ת ר' יצחק מאיר בן מרת אסתר מרים שיחי' פרימערמאן
לרגל יום ההולדת שלו לאויש"ט, ביום וא"ז אדר ה'תשפ"ו

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ד

*

נדפס ע"י זוגתו

מרת מרים תחי' פרימערמאן

לזכות

הרה"ת ר' סעדי' מנחם מענדל בן מרת בת' שיחי' פינסאן
לרגל יום ההולדת שלו לאויש"ט, ביום י"ב אדר ה'תשפ"ו

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ד

*

נדפס ע"י זוגתו

מרת חנה דבורה תחי' פינסאן

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner

In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*

To Dedicate This Publication

In Honor Of Your Family Or A Loved One

For More Info. Call:

(718) 753-6844 or (323) 934-7095

or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

מפתח ותוכן

פרשת תצוה

- א. גדר חגירת אפוד בד - והנפק"מ לעתיד לבא 3
סיום רמב"ם הל' כלי המקדש ע"ד "אפוד בד" שהכהנים היו חוגרין
- הנפק"מ להלכה מדברי הרמב"ם: שיטת הרמב"ם (שם פ"י הי"א)
ש"רוה"ק לובש את הכהן ומביט בחושן . . במראה הנבואה כו"

פרשת זכור - פורים

- ב. מגילת אסתר אינה בטילה לעתיד לבא 12
זכירת עמלק כתובה "כאן (פ' בשלח) ובמשנה תורה . . בנביאים
. . במגילה" (מגילה ל, סע"א) ופלוגתת הבבלי והירושלמי (שם
פ"א ה"ה) בזה; ביאור דברי הרמב"ם (הל' מגילה ספ"ב) כל ספרי
הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימיה"מ חוץ ממג"א כו"

הוספה / בשורת הגאולה

- ג. משיחות ג' ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז' י' י"א אד"ר ה'תשנ"ב 22
לזעוק להקב"ה על אריכות הגלות "עד מתי" . . ולבקש ולדרוש
ולעשות כל מה שאפשר שתיכף ומיד תבוא הגאולה

לעילוי נשמת

ר' אברהם יצחק ב"ר ישראל ע"ה בסטומסקי
נפטר ביום ט"ז אדר שני ה'תשס"ח

ת. נ. צ. ב. ה.
*

נדפס ע"י משפחתו שיחיו

* * *

לעילוי נשמת

דודתי הרבנית מרת שולע שפרה ע"ה
בת זקני הרה"ח התמים ר' יצחק אלחנן הלוי הי"ד
אשת דודי הרה"ח הרה"ת ר' שלמה שניאור זלמן ע"ה

קייזען

נפטרה מוצש"ק פ' צו, אור לי"ז אדר שני ה'תשע"ט

ת. נ. צ. ב. ה.
*

נדפס ע"י אחיינים

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

Reprinted with permission of:

"Vaad L'Hafotzas Sichos"

by:

Moshiach Awareness Center,

a Project of:

Enlightenment For The Blind, Inc.

602 North Orange Drive.

Los Angeles, CA 90036

Tel.: (323) 934-7095

Fax: (323) 934-7092

<http://www.torah4blind.org>

e-mail: yys@torah4blind.org

Rabbi Yosef Y. Shagalov,
Executive Director

Printed in the U.S.A.

הוספה בשורת הגאולה

פח.

ועוד ועיקר, לזעוק להקב"ה על אריכות הגלות, "עד מתי"...
ולבקש ולדרוש ולעשות כל מה שאפשר שתיכף ומיד תבוא
הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

. . . בני נמצאים כבר בגלות יותר מאלף ותשע מאות שנה
ומשיח צדקנו עדיין לא בא!... כבר סיימו כל עניני העבודה דומן
הגלות, וכבר נעשו כל הפעולות בכל האופנים האפשריים (כולל
ובמיוחד ע"י השמחה בחודש אדר במשך ששים יום), ולא יודעים
מה ניתן לעשות עוד, ואעפ"כ, עובר עוד שבוע, עוד יום ועוד רגע,
ועדיין לא באה הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

(משיחות ג', ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ד', י"ד ו"א אדר ראשון תשנ"ב)

לקוטי

שיחות

תצוה

גדר חגירת אפוד בד – והנפק"מ לעתיד לבא

א. בסוף הל' „כלי המקדש והעובדים בו“¹ (בסיום הפרקים דבגדי כהונה)² כותב הרמב"ם: זה שאתה מוצא בדברי נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד („שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד“³), לא היו כהנים גדולים, שאין האפוד של כהן גדול אפוד בד. ואף הלויים היו חוגרין אותו, שהרי שמואל הנביא לוי הי' ונאמר בו: נער חגור אפוד בד. אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקודש להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש.⁴

וצריך להבין:

ספרו של הרמב"ם הוא פסקי דינים „הלכות הלכות“⁵ – א"כ למה כתב הרמב"ם בסיום הל' כלי המקדש „זה שאתה מוצא בדברי נביאים שהכהנים

1) כ"ה השם המלא דהלכות אלו, כבהתחלת ספר היד. וכן בהכתרת לפני ההלכות.

2) פ"י הי"ג.

3) ש"א כב, יח (הובא בכס"מ, כדלקמן).

4) שם ב, יח.

5) ראה ירושלמי סנהדרין (פ"י ה"ב) „מלמד שהיו כולם ראויין להיות כהנים גדולים“, וכנראה מפרש הרמב"ם בירושלמי שלפועל חגרו אפוד בד. אבל ראה תרגום ש"א שם „דכשרין למלבש אפוד דבוץ“, ומשמע שבפועל לא לבשו אפוד בד, אלא ש"כולם ראויין לכהונה גדולה" (פי' רבינו ישע"י ש"א שם). וראה ראב"ע פרשתנו כה, ו, ומפרשים רבים פי' זה (הכתוב דש"א הנ"ל) שהיו ראויים לשאת אפוד. וראה לקמן הערה 36.

6) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספרו.

משיחת ט"ו תמוז תשמ"ז. נדפס בלקו"ש חל"א שיחה א לפ' תצוה

בכסף משנה כאן: „כתב כן כי היכי דלא תיקשי לן היאך כתוב⁶ גבי אחימלך בן אחיטוב פ"ה כהנים חגורים אפוד בד“. אבל אינו מובן [נוסף לזה שאין ענינו של הרמב"ם בספרו היד ליישב ולפרש פסוקים בנ"ך, הרי גם] – את"ל שכוונת הרמב"ם להתאים דבריו עם הכתובים (שאפוד בד הנזכר בדברי הנביאים אינו האפוד של כהן גדול) – הו"ל להביא ענין זה לעיל, בפרק שלפנ"ז⁷, במקום שהמדובר הוא בפרטי דיני עשיית האפוד?⁸

7) ראה רמב"ם סוף הל' תמורה ש, רוב דיני התורה אינן אלא . . . לתקן הדעות וליישר כל ה"מעשים".

8) ש"א כב, יח.

9) כי אף את"ל שלדעת הכס"מ מ"ש הרמב"ם בהקדמת חיבורו „אדם קורא בתושב"כ תחלה (ואח"כ קורא בזה כו") הכוונה לא רק לחמשה חומשי תורה אלא גם לנ"ך, ה"ז לכאורה רק מה שנוגע להלכות ופירוש המצות שבנ"ך, אבל לא לתרץ ולבאר פסוקי נ"ך. (10) פ"ט.

11) וגם: או הו"ל להרמב"ם לתרץ השאלה בהפסוק „פ"ה כהנים הא . . . אין ממנין שני כהנים

למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש".

ויוכן זה ע"פ מ"ש הרמב"ם בהלכות יסודי התורה¹⁵ ש"הנביא עומד . . . להודיענו דברים העתידיים להיות בעולם . . . ואפילו צרכי יחיד מודיע לו, כשאויל שאבדה לו אבדה והלך לנביא להודיעו מקומה". ולכן, בכדי שבנ"י ידעו מיהו הנביא שאליו יפנו בצרכיהם, היו בני הנביאים חוגרים אפוד בד, "להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר . . . ברוח הקודש", שאז יוכלו כל ישראל לשאול אצלו כו"¹⁶.

(15) פ"י ה"ג.

(16) לכאורה י"ל דנפק"מ לפועל גם לפני ביאת המשיח (וראה לקמן ס"ז), דהרי גם לאחריו הומן שנסתלקה רוח"ק מישראל כשמתו נביאים האחרונים חגי זכרי' מלאכי (יומא ט, ב. סוטה מח, ב. ועוד) היו כמה הראיין לרוה"ק ונבואה כו' [וראה אגרת תימן להרמב"ם בפ"י הכתוב (בלק כג, כג) כעת יאמר ליעקב "שתחזור הנבואה לישראל בשנת ארבעת אלפים תשע מאות שבעים ושש לבריאה" (וראה תולדות האוה"ח להר"ר מרגליות (פ"ג הערות כה, כו); הקדמתו לשו"ת מן השמים, וש"נ - דמפורש בכ"מ ברו"ל שהיתה השראת רוח"ק כו' במשך הדורות). וראה בכל הנ"ל לקו"ש ח"ד ע' 73 ואילך. וש"נ*]. ושם שזה נוגע להלכה בנוגע לבנין כמה בזמן הזה. ע"ש. וראה סה"ש תנשא ח"ב ע' 788 ואילך]

- אם עליהם ללבוש אפוד בד (בגד מיוחד). ואכ"מ.

גם אריכות לשון הרמב"ם כאן מורה ברור שאין כוונתו (רק) לבאר שאפוד בד הנזכר בדברי הנביאים אינו מהבגדי כהונה (אפוד של כה"ג) - כי:

(א) לפ"ז שחידוש הלכה זו הוא שאפוד בד אינו האפוד של כה"ג - למה ממשיך הרמב"ם לבאר דמה שבני הנביאים חגרו אפוד בד הוא כדי "להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול", היינו הדגשה הפכית מתוכן ההלכה שאפוד בד אינו שייך לאפוד כה"ג?¹⁷

(ב) הרמב"ם מביא ראיות מזה ש"אף הלויים היו חוגרין אותו שהרי שמואל הנביא לוי ה' ונאמר בו נער חגור אפוד בד" - לכאורה הו"ל להביא ראיה אלימתא יותר, ממש"נ¹⁸ ודוד חגור אפוד בד, שלא ה' משבט לוי כלל (שזה מוכיח עוד יותר שאין אפוד בד שייך לאפוד של כהן גדול)¹⁴.

ב. ולכן נראה שאין כוונת הרמב"ם (רק) לתרץ שאלה מ"דברי הנביאים", כי אם לבאר ענין של הלכה:

מ"ש הרמב"ם "אפוד בד . . . היו חוגרים אותו בני הנביאים" - יש לומר, שכוונתו בזה לומר שיש (גדר של) הלכה על בני הנביאים (לחגור אפוד בד, ועי"ז) "להודיע כי הגיע זה

גדולים כחצת" (כבירושלמי סנהדרין שם), וכמו שהביא בהל' כלי המקדש לפני" (פ"ד סה"טו).

(12) והו"ל (ע"ד שהעתיק בקרית ספר להמב"ט כאן) "אפוד בד ה' חגור כל מי שה' ראוי שתשרה עליו שכינה כדאשכחן בשמואל שה' חגור אפוד בד".

(13) ש"ב ו, יד. ועד"ז דה"א טו, כז.

(14) והרי הרמב"ם אינו מפרש שה' כתונת בד של כהן הדיוט, כפי" הא' ברבינו ישעי' לש"א שם.

כך הדבר בכל דור ודור, שוקקים לכתו של אתפשטותא דמשה שבכל דור⁷² - נשיא הדור, ובדורנו נשיא הדור כ"ק מו"ח אדמו"ר, כדי למחות את (אפילו) זכר עמלק,

וע"י ההתקשרות לצדיק, ושכל אחד עושה את כל מה שביכולתו בעבודתו לקונו למחות את זכר עמלק, למחוק כל תנועה שהיא בניגוד לאלקות - הרי זה ממחר בפועל את ה"מלחמה לה' בעמלק מדור דור", "מדרא דמשיחא ומדרא דעלמא דאתי"⁷³, כאשר יקויים "כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים"⁷⁴, ויהי "השם שלם והכסא שלם"⁷⁵

וגם אז תהי' מגלת אסתר קיימת ו"ימי הפורים"⁷⁶ לא יבטלו שנאמר⁷⁷ וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם".

(72) ת"ז תס" (ק"ב, א. ק"ד, א) - ונוסף ע"ז (המדובר בפנים) - "מתפשטת הארתו בכל דרא ודרא לס"ר נשמות כו" (עיין אגה"ק ב"י לסכ"ז בסופו).

(73) תיב"ע ס"פ בשלח.

(74) בשלח יז, יד.

(75) פרש"י ס"פ בשלח.

(76) רמב"ם סוף הל' מגילה.

(77) אסתר ט, כח.

אשר זה "הולך" ונמשך וניתן מסתים⁶⁷ דקוב"ה ע"י סתים דאורייתא וע"י סתים דישראל - ע"י רבותינו נשיאינו בדרושי חסידות שלהם (גילוי - באופן של טעימה עכ"פ - מסתים דאורייתא), כח למחייית זכר עמלק שבכל אחד מישראל, ועד לענין בדקות - "אשר קרן", הקרירות בעבודת ה'.

וכשם שבמלחמה הראשונה בעמלק, הדבר ה' קשור בכחו של משה, והי' צורך באנשי משה⁶⁸, וכך גם בשעת המלחמה גופא הנה, והי' כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל גו"⁶⁹, ועד"ז במלחמה שבימי מרדכי ואסתר, כאשר המן רצה לאבד את כל היהודים מכיון שהם, "יהודים" - מודים ומתייחדים באחדות ה' בכל יום ובכל מקום (והמן, שהי' מובחי' קליפת) עמלק, התנגד לכך), היתה הצלת היהודים מצד מסירת נפשם באחד⁷⁰, ע"י התקשרותם במרדכי (היהודי) והצדיק, שהי' כמשה בדורו⁷¹.

(67) ראה זח"ג עג, א.

(68) ראה תו"א פג, ב. ד"ה ויאמר משה תש"ט. ועוד.

(69) ראה ד"ה והי' כאשר ירים שם בסופו. ד"ה ויאמר משה שם פ"א, יוד וי"ד.

(70) תו"א ק"ח, רע"ג. ובכ"מ.

(71) אסתר"ר פ"ו, ב.

„כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור“.

ויש להוסיף בטעם הדבר: עמלק הוא זה אשר הביא את כל השאר (גם כל אומות העולם) למלחמה, כביכול, נגד הוי' (בהשם והכסא) ע"י ש"ק"ך – הקירה (את האמבטיא רותחת) לפני אחרים⁶⁰.

ובפנימיות הענין יש לומר: ידוע בביאור הענין דראשית גוים עמלקי⁶¹, שז' האומות הם כנגד הוי' מדות רעות, שבהם שייך בירור וזיכוך עד לאתהפכה, משא"כ עמלק הוא כנגד בחי' כתר דקליפה, חוצפה, מלכותא בלי תגא⁶², ולכן „אחריתו עדי אובד“.

זהו הלעומת זה של הכתר האמיתי, של אחדות ה'.

שענינו בעבודה – שהוא מנגד לאמונה והדעת בה', ולבחי' רעותא דלבא שלמעלה מן השכל בקדושה. ולכן, את ז' האומות ניצחו תיכף בכניסתן לארץ, משא"כ המלחמה בעמלק היא מלחמה תמידית, ועד שהוא באופן דשבועה, „ידו של הקב"ה הורמה לישבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית“⁶³: היות – בעבודת יום יום – ז' המדות מתהפכים ומתבררים בזמן של שעת הכושר דתפלה, משא"כ קליפת עמלק, שהוא יודע את רבונו ומכוון למרוד בו, וזה נמצא בכל המדרגות שבעבודת ה'. אפילו כאשר יהודי פועל שיש לו

אמונה וידיעה בה' ע"י ההתבוננות שלו, „וידעת היום“, וגם בעבודת ה' הרי הוא מתמסר בקבלת עול שלמעלה מן השכל, גם לשעם מגיע בחי' עמלק בדקות. מכיון שמצד היותו ראשית גוים, בחי' כתר דקליפה, הוא נמצא ונוגע בכל מדרגה.

ולפיכך מודגש אצל עמלק בפרט הענין ד„מדור דור“, מלחמה נצחית, מכיון שהוא נוגע בכל דור, בכל המדרגות.

ויש לומר בדרך אפשר – שלכן מצינו ריבוי שכזה בדרושי רבותינו נשיאינו בהם נת' בארוכה הענין של „ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד“ ומחית עמלק בפנימיות התורה ובעבודת ה', וחזרו על כך (אע"פ שאין ביהמ"ד בלי חידוש⁶⁴) בכל שנה.

כל זמן שעדין נמצאים בגלות, אפילו לאחרי כל העליות בעבודת השם, ישנו עדיין בחי' עמלק בכל מקום, וצריך ללחום כנגדו עד – למחית עמלק.

ולמחרתו – שוב מלחמה בעמלק לפי הדרגא של מחר ומצב העולם של מחר⁶⁵.

ומכיון שראשית גוים עמלק, כנ"ל, אין הדבר בכוחו של האדם כל כך – (לגמרי) להילחם עמו (משא"כ במלחמה עם ז' האומות – מדות רעות), אלא זקוקים לנתינת כח מלמעלה, מחה אמחה את זכר עמלק⁶⁶.

64 כחז"ל חגיגה ג, ט"ז.

65 ע"ד הפי' (ספה"מ תר"ל ס"ע שט. ספה"מ עטר"ת ע' תקכו. וראה תניא פכ"ט לו, ב) במחז"ל כל ימינו בתשובה (שבת קכג, א).

66 ד"ה והי' כאשר ירים תר"פ פ"ד.

60 תנחומא תצא ט. פרש"י שם כה, יח.

61 ראה ס' הליקוטים דא"ח – דהצ"צ, ערך עמלק. ושי"ג. דרושי עמלק מרבותינו נשיאינו.

62 סנהדרין קה, א.

63 פרש"י ס"פ בשלח.

וזהו ביאור המשך הענינים ברמב"ם כאן:

לאחרי שמבאר פרטי דיני אורים ותומים¹⁷, „כיצד שואלין (באורים ותומים) עומד הכהן כו“, וכי „אין נשאלין בהן להדיוט אלא או למלך או לבית דין או למי שצורך הציבור בו“ – מוסיף שיש עוד אופן של שאלה: „אפוד בד . . . היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקודש להודיע כי הגיע . . . למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש“ – דמכיון ש„אין נשאלין בהן (באורים ותומים באפוד וחושן) להדיוט“, לכן היו צריכים בני הנביאים לחגור אפוד בד, „להודיע“ שהגיעו „למעלת כהן גדול שמדבר . . . ברוח הקודש“, וכא"א מבנ"י יכול לשאול אצלם בכל הענינים ואפילו צרכי יחיד.

ועפ"ז מובן הטעם שלא הביא הרמב"ם מזה שזוד הוי' חגור אפוד בד – כי חגירת „אפוד בד“ של דוד היתה בקשר להעלאת הארון¹⁸ ולא בשייכות לענין הנבואה („להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר . . . ברוח הקודש“ כדי שיוכלו לשאול אצלו) – אלא מביא הראי' משמואל הנביא, שאילו הלך שאול כשאבדה לו אבדה להודיע לו מקומה, שאין זה שייך לאורים ותומים כי אם לנביאי¹⁹.

17 בפ"י הי"א י"ב.

18 ראה פי' רבינו ישעי' ש"ב שם. פירוש (המיוחס לרש"י דה"א שם).

19 וכמודגש בלשון הרמב"ם שכתב „שמואל הנביא“, אף שהכתוב בשמואל א – בו נאמר „נער חגור אפוד בד“, לא נאמר „הנביא“ אלא „שמואל משרת את פני ה'“. וראה רד"ק ורלב"ג שם.

ג. אלא שעדיין אינו מובן:

הלכה זו ע"ד „בני הנביאים“ ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקודש – שייכת לכאורה להלכות יסודי התורה²⁰, ששם נתבאר פרטי דיני הנבואה, דרכי הנבואה והנהגת הנביא וכו', וגם הענינים שהוא מודיע לבני ישראל (כנ"ל) – ומדוע כתבה הרמב"ם בהלכות כלי המקדש ודיני כהונה?

ואע"פ שיש בלבישת האפוד בד דמיון ללבישת אפוד דכהן גדול, ועד שזה מודיע ש„הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר . . . ברוח הקודש“ – הרי זה גופא דורש ביאור: מהו טעם ההכרח לקשר מעלת הנביא ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקודש (ובמילא יכול להודיע „דברים העתידים להיות“) עם מעלת הכהן גדול „שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש“²¹?

20 בפ"ו ואילך.

21 עפמ"ש הרמב"ן עה"ת (שופטים יח, יג): וטעם תמים תהי' עם ה"א שנייחד לבנינו אליו לבדו ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא הוידע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש העתידות מנביאים או מאנשי חסידיו ר"ל אורים ותומים ולא נדרוש מהוברי שמים . . . וזו מצות עשה כו' (וכ"ה בהשגות הרמב"ן לטהמ"צ בהוספות למ"ע מ"ע ה. וראה מג"ש שם בדעת הרמב"ם. וראה רמב"ן בסוף סהמ"צ שנסתפק אם השאלה באו"ת היא מצות עשה וצ"ל נמנית במנין המצות. וכמג"א שם שסברת הרמב"ן נכונה שהשאלה באו"ת תהי' מן המצות הנהוגות לדורות כו') – יש לבאר לכאורה מה שהרמב"ם כתב ע"ד לבישת האפוד בד דבני הנביאים כאן, אף שזה מודיע שהגיע „למעלת כה"ג . . . ברוח"ק“, כי בהל' יסוה"ת מדבר בעיקר בזה ש„מיסודי הדת שהאל מנבא את בני האדם“ (רפ"ז שם), ומה שמודיעים להנביא (ראה רמב"ם שם ה"ז. פ"ט ה"ב. ועוד). ואילו כאן בסוף הל' כלי המקדש

ויש לומר, שזהו בהתאם לשיטת הרמב"ם בגדרם של האורים ותומים, כדלקמן.

ד. ביאור הענין:

באופנה של תשובת האו"ת איתא בגמ' 22: "ר"י אומר בולטות (האותיות בולטות, כגון עי"ן משמעון למ"ד מלוי ה"י מיהודה - לומר עלה, וכל אחת אינה זזה ממקומה אלא בולטת במקומה והוא (הכהן) מצרפן 23), ר"ל אומר מצטרפות (שמאליהן הן מצטרפות), ומקשה בגמ' "כל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו אין שואלין בו שהרי שאל צדוק ועלתה לו ואביתר ולא עלתה לו", ומתרג' בגמ' "סיוע הוי מסייע בהדיהו". ופרש"י "כהן בהדי אורים ותומים הלכך אם כהן כשר ה' וראוי לשרות שכינה עליו האותיות בולטות או מצטרפות על ידו כשנשאלין בו ואם לאו לא בולטות ולא מצטרפות". הרי דס"ל לרש"י שהאותיות עצמן היו בולטות או מצטרפות אם ה' כהן כשר.

אבל מזה שכתב הרמב"ם לפנ" 26: "עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמונה בגדים 27 ואע"פ שלא ולפ"ז נראה, דלהרמב"ם השאלה והתשובה באו"ת של כה"ג אינו פרט מעניני כהונה שבו אלא גדר ומעלה בפני עצמו, שיש לכה"ג עוד ענין, שהוא רוח"ק ונבואה שבו.

אבל מזה שכתב הרמב"ם לפנ" 26: "עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמונה בגדים 27 ואע"פ שלא

וראה צפע"נ שם: פליגי רבינו והר"א ז"ל* אם הך דבולטות . . ניכר לעיני כהן או רק במראה הנבואה. ובאמת זה תליא בהך מחלוקת דיומא שם (עג, א) ר"י ורבנן, אם צריך לומר כה אמר ה' או לא, ר"ל אם האמירה ה' ג"כ נבואה או ה' אומר רק מה שהוא רואה.

26 ה"י.

27 וכ"ה בתוד"ה ואורים - יומא כא, ב. רשב"ם ב"ב קלג, ב ד"ה לגזבר. וראה ראב"ע פרשתנו כה, ו. וראה הערה הבאה.

(* ולכאורה כוונתו, שכן צ"ל ע"פ השגות הראב"ד בהל' ביהב"ח שם רפ"ז (הובא בצפע"נ לפנ"ז שם). ואולי פירש כן דברי הראב"ד כיון דלשיטתו (לפי הכס"מ) האו"ת הוא שם המפורש כשיטת רש"י (כדלקמן הערה 29). וא"כ משמע דהך דהיו האותיות בולטות או מצטרפות הוא מחמת שם המפורש שבהחושן, ולא מצד מראה הנבואה דהכה"ג. ולפ"ז גם בזה קאי הראב"ד בשיטת רש"י. או למד כן מגוף דברי הראב"ד דהאו"ת ורוה"ק שני דברים הם. ואכ"מ.

וזהו גם החידוש דמגילה, הנלמדת מ"בספר מה שכתוב במגילה", שנצחיותה היא באופן הנצחיות דחמשה חומשי תורה, דברים שבכתב 57 - ספר, הם, "אורים" תמיד את הענינים 57.

ה. עפ"ז יובן ויומתק דיוק לשון הרמב"ם הנ"ל, "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגלת אסתר (וממשך) והרי היא

57 עפ"ז יש לבאר (ע"ד הרמז עכ"פ) לימוד הנ"ל הערה 45, "דברי שלום ואמת . . מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה" (אף שכל כתבי הקודש אין כותבין אותן אלא בשרטוט - רמב"ם ה"ל ס"ת ספ"ז. שו"ע יו"ד סרפ"ד ס"א) - כי החידוש והעילוי דמג"א הוא דהוי כאמיתה של תורה - אמת שלא תבטל (נצחיות), כאמיתה של תורה, חמשה חומשי תורה.

[ומה שממשך הרמב"ם, וכהלכות של תורה שבע"פ שאינן בטלין לעולם" - כי גם ההלכות של תורה שבע"פ הן נצחיים כחמשה חומשי תורה, אף שאינם בכתב (משא"כ מג"א, אם לא היתה, "כתב דתורה" - לא היתה בה נצחיות זו)].

57* עפ"ז תומתק השייכות דפורים לפ' צו (דבשנה זו (תשד"מ) המעוברת חל פורים במוצש"ק פ' צו*) - ש, אין צו אלא (לשון**) זירוז מיד ולדורות" (תו"כ ופרש"י ר"פ צו. וראה קידושין כט, א. תו"כ אמור כד, א. ספרי ר"פ נשא). ועוד להעיר אשר מפשטות הלשון מובן, שה"צו" לדורות הוא כמו ה"צו" מיד, כלומר: אין זו תוצאה בדרך ממילא מה"צו . . מיד", כ"א שגם "לדורות" - בכל דור הוא ציווי (וראה מפרשי התו"כ ורש"י ר"פ צו).

(* אשתקד - שנה פשוטה חל במוצש"ק פ' תצוה - שג"כ לשון ציווי, אבל אינו דומה ל"צו" שפירושו "זירוז מיד ולדורות". ובפרט ע"פ פרש"י (אמור כד, ב) דתצווה - "משמע סופך לצוות". וראה מפרשים שנשמנו בפנים ההערה.

***) כ"ה בפרש"י לפנינו. וליתא בדפוס ראשון ובלשון רש"י שחונקת ברמב"ג, וכן בתו"כ ושאר מקומות שנשמנו בפנים ההערה.

קיימת כחמשה חומשי תורה" - דלכאורה: לפי המשך סגנון הלשון ("כל כו' עתידין ליבטל כו' חוץ ממגילת אסתר") ה' עליו לומר, "שלא תבטל - כחמשה חומשי תורה כו' שאינן בטלין לעולם?"

אלא שבוה אומר ומבאר הרמב"ם את הגדר והטעם לכך שמגילת אסתר אינה בטילה - "כחמשה חומשי תורה": "והרי היא קיימת" (- בלשון הוה), זו אינה מציאות שנאמרה וניתנה פעם בעבר ותוכנה לא יתבטל (גם) לאחר זמן, הוראות אלו לא תתבטלנה,

אלא זוהי מציאות שהיא עצמה קיימת תמיד, היא נאמרת תמיד, ובמילא לא שייך שתבטל.

משא"כ, "ספרי הנביאים וכל הכתובים", אף שהם הוראות לדורות, "נצרכה לדורות", הרי הם אבל ענין של "זכרון",

וי"ל שאדברא, "זכרון" שייך רק על דבר שאינו לפנינו 58, שאינו בגדר "כתב", "ספר", הדברים (- דיבורים) עצמם אינם נמשכים תמיד 59.

ט. הטעם שדוקא במלחמת עמלק מצינו הדגשה מיוחדת בתורה על הענין של לדורות - נצחיות, ועד ל"בספר", אף שכל הענינים הכתובים בחמשה חומשי תורה הינם נצחיים - מפורש בתורה שבכתב גופא (כנ"ל סעיף א)

58 ראה צפע"נ להל' תרומות שם דמבאר שם המחלוקת שבגמ' כאן דת"ק ס"ל דזכרון לא שייך רק אנביאים ור"י ס"ל דגם אמשה תורה.

59 ע"ד התסידות ביאור מרז"ל דנביאים וכתובים יתבטלו חוץ ממג"א והלכות - ראה תו"א צב, א. שם קיט, א ואילך. ועוד.

השבועה אף שמשעה התיר את שבועתו - כיון דהשבועה כתובה בתורה הוי דבר הנמשך וכאילו השבועה ישנו תמיד⁵¹.

וזהו העילוי שבנצחיות דחמשה חומשי תורה שלא יבטלו, אף ש"כל התורה כולה נצחיות בכללה ובפרטה"⁵² (שבזה נכללים בפשטות גם דברי הנביאים)⁵³; עניני תורה בכלל, נצחיותם מתבטאת בכך שהציוויים וההוראות אינם מתחלפים ולא יהי בהם לעולם שינוי גרעון ותוספת⁵⁴, ותמיד צריך לקיימם (וכפי שחז"ל אומרים⁵⁵ גם בנוגע לנביאים - "נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה").

ואילו הנצחיות דחמשה חומשי תורה היא באופן שהציווי עצמו ישנו תמיד⁵⁶. מכיון שחמשה חומשי תורה ענינם - כתב (משא"כ ה"כתב" דנביאים אינו בתור דין כתיבה בפ"ע, אלא בתור הכשר ל"זכרון"⁵⁶ כנ"ל).

(51 הצפע"נ האריך וכתב עד"ו בנוגע לכתב בכלל, בנוגע לשטר וכיו"ב - מפענצ"פ פ"ה סל"ב. ואכ"מ.

(52 תניא קו"א ד"ה ולהבין פרטי ההלכות (קס, א).

(53 אבל י"ל דגם בקו"א שם מדובר בהלכות דוקא, וכברמב"ם כאן שגם ע"ז אומרים דלא תבטל כחמשה חומשי תורה.

(54 רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. יסוד התשיעי ב"ג עיקרים (פיה"מ בהקדמתו לפ' חלק). ובכ"מ.

(55 מגילה יד, א.

(56 ראה לקו"ש ח"ה ע' 240. ח"ה ע' 151. *56) ולכן שייך בהם ביטול לעת"ל כמ"ש ברמב"ם כאן והיינו שיבטל דין, "כתב" שבהם - אף שההוראות כו' שבהם ה"ה נצחיים, כפננים).

חמשה חומשי תורה⁴⁵ - שעליהם נאמר במפורש, "כתב זאת"⁴⁶.

ז. ויש לומר, שזה גופא הפירוש בבקשת אסתר (כמבואר בבבלי) "כתבונני לדורות": היא ביקשה שהדבר יכתב לא רק כחלק מ"כתובים" ותו לא, אלא "כתבונני לדורות"⁴⁷ - כתיבה שחל עלי' דין וחיוב כתב (דהתורה), שאז אינו מתבטל, אלא הוא לדורות,

ובפרט לפי הרגוצ'ובי⁴⁸ שמאריך בנוגע ל"דבר הכתוב בתורה", ש"הוי דבר נמשך ופועל תמיד"⁴⁹, שלכן המתפיס נדר בשבועת משה⁵⁰ תלה

זכרון כו', כתיבת 199 זכרון ולהעיר מלקו"ש שם ע' (357)*.

(45 להעיר ממגילה טז, ב: דברי שלום ואמת . . מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה (ובפרש"י שם "כספר תורה עצמו"). וראה גם חדא"ג מהרש"א שם יט, ב ד"ה מ"ד.

(46 אלא ש"ל דנתוסף במה שכתוב במגילה, כי בזכירת מעשה עמלק הנאמר בתורה "כאן ובמשנה תורה" לא נאמר ל' "ספר", דנעשה ספר בפ"ע, אלא נאמר בלשון "כתב" - זאת, דמ"זאת" למדין כאן ובמשנה תורה (ראה פרש"י מגילה שם). משא"כ במגילה דהל שם על התפצא "בספר". וראה מגילה יא, א.

(47 וכן יש לפרש גם להגירסא (הנ"ל הערה (25) "כתבונני בספר").

(48 ע"ה מפענח צפונות פ"ה ס"ב. וש"נ. צפע"נ ע"ה ת"ת בראשית ד, ה.

(49 צפע"נ הל' תרומות בהשמטות ע' 120. (50 נדרים י, א (במשנה). שם, ב. ובר"ן שם מירושלמי. וראה פ"י הרא"ש שם הטעם ש"נקט לשון נדר".

(* להעיר מחילוקי הסוגים בהכשר מצוה: הכשר הקרוב ממש להמצוה, הכשר דהכשר, ועוד. ראה שבת קל, א: במקומו של ר"א היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל לעשות איזמל - ואח"כ המצוה מילה. ולהעיר מלקו"ש ח"ט ע' 454 ואילך. שיחת פורים תשד"מ.

ופרט מענין הכהונה ובגדי כהונה³¹ (היינו - שלימות הכהונה ובגדי כהונה כפי שהוא בכה"ג כשמלוכב בשמונה בגדים), שאין זה ענין של נבואה כ"א שירות ועבודה דכהונה.

(31 וי"ל שלכן מפרש הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"י הי"א) ש"ש בגמ' (יומא עג, א) "פניו (של כה"ג) כלפי שכינה" היינו, לפני הארון", ולא כפרש"י (יומא שם), "כלפי או"ת ושם המפורש שבתוך החושן" (הובא בכס"מ לרמב"ם שם), כי לדעת הרמב"ם ה"ז (גם) חלק ופרט מעבודת הכהונה שבביהמ"ק, ולכן מפרש "ופניו לפני הארון".* והוא ע"ד כמה עבודות בביהמ"ק שצריכים מקום מיוחד לעבודתם, כולל לפני הכפורת, הזאה בין הבדים וכו', וכיו"ב. משא"כ לדעת רש"י ועוד שהוא "שם המפורש", ונמצא דהוי ענין בפ"ע לא משירות דכהונה, מפרש "כלפי השכינה" - "כלפי או"ת ושם המפורש שבתוך החושן", לא כלפי מקום מסויים בביהמ"ק (וראה חדא"ג מהרש"א סוטה מה, ב ד"ה משרב, "דאו"ת שייכי גם בלא מקדש"). ולהעיר מצפע"נ מהד"ת סו, ג (נעתק בצפע"נ המלוקט סוף הל' כלי המקדש) דגם בארון ה"י שם המפורש. ע"ש. וראה לקו"ש ח"א שם ע' 137 בהערה ועצ"ע.

(* בפשטות י"ל דס"ל להרמב"ם שהפירוש "לפני הארון פשוט יותר בלשון "כלפי שכינה" שבגמ'. ועוד, בפסוק (תרומה כה, כב) מפורש "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות גו". וראה עקרים (מ"ג פ"א) דסבת הנבואה בישראל באה מצד הארון (והלוחות) ולכן בבית שני אף שהיו כו"כ ראיין לנבואה לא היתה שם נבואה לפי שלא ה"י שם ארון (ע"ש). ובארוכה בס' עבודת הקודש ח"ד פכ"ד.

אבל: א) ברמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז לא נזכר הכתוב "ונועדתי גו" ששייך לכללות ענין הנבואה, ואדרבה, מפייהמ"ש להרמב"ם (סנהדרין פ' חלק היסוד השביעי. ועד"ז במו"נ ח"ב ספמ"ה)) משמע שונועדתי לך גו' מעל הכפורת מבין שני הכרובים שייך להיתרון דנבואת משה דוקא (ומ"ש במו"נ ח"ג פמ"ה נוגע בעיקר

היו נשאלין בהן", מוכח דס"ל שהאו"ת הוי חלק מבגדי כהונה גופא²⁸ (ולא כדעת האומרים²⁹ דהאו"ת אינם מבגדי כהונה אלא דהוי שם המפורש או שמות הקודש שמניחין בתוך החושן והאפוד וגם בלעדי השמות אינו חסר בבגדי כהונה³⁰), וא"כ נמצא שהאו"ת הם חלק

(28 בכמה מפרשים (באר שבע סוטה מה, א. מרכבת המשנה לרמב"ם הל' ביהב"ח שם. הכתב והקבלה פרשתנו כה, ל. ועוד) כתבו שלדעת הרמב"ם אבני החושן גופא הם האו"ת* (כשיטת רה"ג ורש"ג ורנ"ג - באוצר הגאונים ברכות ד, א ועוד). אבל מפשטות לשון הרמב"ם כאן ובהל' ביהב"ח פ"ד ה"א משמע שהוא עש"י בפ"ע ולא גוף אבני החושן. וראה צפע"נ מהד"ת סו, ד - נעתק בצפע"נ המלוקט להל' ביהב"ח שם - שהוא "מה שנכתב שם האבות בהחושן . . וכן שבטי כו", ע"ש**). ודברי הרמב"ם בפייהמ"ש (סוטה פ"ט מ"ב): ושמיר נחש חופר אבנים ובו פתחו אורים ותומים - אפשר ליישב גם לפי הצפע"נ הנ"ל. ואכ"מ.

(29 פרש"י פרשתנו כה, ל. רמב"ן שם. ראב"ד בהשגות להל' ביהב"ח פ"ד ה"א (לפי הכס"מ שם). ריטב"א יומא עג, ב. וראה לקו"ש ח"א ע' 136 ואילך ובהערות - "לשיטתי" דהרמב"ם ורש"י בהו.

(30 וראה רמב"ן ע"ה"ת (שבהערה שלפנ"ז) שמשמע קצת דהאפוד בד שה"י שמואל ודוד חגורים בו היו בו גם שמות הקדושים. והוא חידוש גדול! ואולי יש לשלול משמעות זו. ואכ"מ.

(* בכס"מ להל' ביהב"ח שם: ורבינו קורא פה אורים ותומים לחשן בדרך השאלה (ועד"ז הוא בבאר שבע סוטה שם). ואינו ברור אם כוונתו כמפרשים הנ"ל דהחושן גופא הוא האו"ת, או שגם להרמב"ם י"ל דהאו"ת הוא שם המפורש, אלא שפה קורא אורים ותומים לחשן בדרך השאלה. ואכ"מ.

(* * בצפע"נ השלמה (לב, ד) דתוס' ורשב"ם (שבהערה לשלפנ"ז) "מפרשים דאו"ת ה"י עצם החושן אף באמת אינו כן".

ועכצ"ל שלשיטת הרמב"ם יש בגדר כהן גדול (ובגדי כהונה שלו) – שני ענינים: א) השירות והעבודה דכהונה גדולה, ב) מעלתו של כהן גדול בדרגת נבואה ורוה"ק³², שגם פרט זה (השני), מעלת הכה"ג בתור נביא, הוא חלק מגדר כהונה גדולה ושייך לבגדי כהונה³³.

וזהו תוכן שני הענינים שמצינו באו"ת: א) אחד מבגדי כהונה, ב) השאלה בהם, ענין דנבואה (דהכה"ג).

ה. ובוה מובן מה שממשיך הרמב"ם בהלכה בפ"ע ע"ד לבישת אפוד בד בני הנביאים – "זה שאתה מוצא בדברי הנביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים כו' אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוה"ק להודיע כי הגיע זה למעלת כה"ג שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש" –

(32) להעיר מוח"ב קמח, סע"א.

(33) להעיר מהשק"ט אם בגדי כהונה הם צורך עבודה או לצורך כהן – ראה בית האוצר מערכת ב"ג כלל י"ד. ועוד.

להכרובים. ע"ש. ואינו שייך לכאורה לנדו"ד. ב) ברמב"ם הל' כלי המקדש שם היו"ד מפורש שהטעם שלא שאלו להא"ת, מפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו, ולא לפי שלא היה ארון. וראה גם רמב"ם הל' ביה"ח פ"ד הא' ודוחק לומר שזוהי כוננת הרמב"ם בהל' ביה"ח שם, ואף אורים ותומים שהיו בבית שני לא היו משיבין כו' שכ' בהמשך לגניזת הארון. ובפרט לפמשנות' בלקו"ש חכ"א ע' 159 ואילך (לעיל ע' 77). וראה שם ע' 161 (לעיל ע' 178-9). ג) הרמב"ם בספרו דהלכה לא הוכיר שבטלה נבואה, ואדרבה, לדעתו מפורש שהיתה נבואה לאח"ז, כ"ל הערה 16. וש"נ.

שי"ל כוונתו בזה: לאחרי שביאר לפנ"ו, שענין הדיבור ע"פ רוח הקודש דאו"ת ה"ו גדר בכהן גדול ובגדי כהונה – ממשיך לבאר, שמעין זה הוא גם בבני הנביאים, שגם הם הגיעו למעלה זו שיכולים לדבר, "ברוח הקודש",

שאינ ענינו של נביא רק להודיע דברי עתידות כו' וכיו"ב לתועלת בני, אלא ככהן גדול שענינו משרת לה³⁴, ולכן יש גם אצלם בגד הדומה לאפוד של הכה"ג.

וי"ל שלכן מדייק הרמב"ם ומאריך, "מעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש" – ולא כו' בקיצור (כלשונו לפנ"ו³⁵), "מעלת כהן גדול שמדבר ברוח הקודש"³⁶ – לבאר, שהדיבור ברוח הקודש אינו ענין צדדי (ענין נוסף) בכה"ג, אלא שזה נוגע לגדר הכהונה שבו (כנ"ל), ובמילא לבגדי כהונה – "מדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש"; ומזה מסתעף שגם בכל נביא ומי שראוי שתשרה עליו רוח הקודש) שהוא ג"כ כעין גדר דכהן גדול, יש בו דין לבישת אפוד, אלא שאינו אפוד של כהן גדול רק אפוד בד³⁷.

(34) ראה רד"ק ורלב"ג ש"א ב, יח.

(35) בהלכה יו"ד (מיזמא עג, ב).

(36) ובירושלמי "מלמד שהיו כולם ראויין להיות כהנים גדולים" (ואינו מוכיר רוה"ק), ולכאורה כי בירושלמי קאי רק בפ"י הכתוב (דש"א כב) "ויפגע (הוא) בכהנים וגו' (נושא אפוד בד)", ומפרש דכל הכהנים ראויין להיות כהנים גדולים. אבל ברמב"ם נראה שאינו מפרש כן בירושלמי.

(37) כלומר: אף שעיקר הטעם דלבישת אפוד בד הוא (כמפורש ברמב"ם) "להודיע... שמדבר... ברוה"ק" (וכנ"ל ס"ב הנפק"מ להלכה) –

(פרט) בכתובים, שמלחמת עמלק תוזכר בכתובים, אלא דין במלחמת עמלק (הרביעי), שצריך להיות "בספר".

ו. עפ"ז יובן גם חילוק הסברות מה שמתחלה שלחו לה הלא כתבתי לך שלישים שלישים ולא רבעים", ובמסקנה, "ועד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה":

בתחלה למדו שחילוקי המקומות שנזכרה בהם מלחמת עמלק קשורה בחילוקי הדרגות ברוח הקודש [שרק או נהי' הדבר לחלק מכתבי הקודש, אם "ברוח הקודש נאמרה"⁴¹ (כפי שהגמרא ממשיכה)]. ובמילא יש למנות את שכאן ושכאן תורה כשניים נפרדים, שהרי ישנו הבדל בין ד' הספרים הראשונים ומשנה תורה (כנ"ל סעיף א), ועד"ז זו שנאמרה בשמואל ע"י נביאים היא סוג (ודין) נפרד – נבואה⁴². ובמילא לא ניתן להוסיף את רוח הקודש שבימי אסתר שהוא סוג אחר לגמרי – לאחר

(41) אלא דלשמואל מה ש"ברוה"ק נאמרה", נאמרה לקרות ולא נאמרה לכתוב" (היינו רק כתיבה לצורך קריאתה ולא דין כתיבה בפ"ע ונפק"מ – לטמא את הידים (ראה בפרטיות בריטב"א שם. ובהנסמן בלקו"ש חט"ז ע' 352 הערה 6). והוא כדעת ר"י דדריש, "כתב זאת מה שכתוב כאן וזכרון מה שכתוב במשנה תורה בספר מה שכתוב בנביאים", דגם לדידי' ניתנה לכתוב לצורך קריאתה – ראה תוס' וריטב"א שם. אבל לדעת ר"א המודעי, סתמא דתלמודא כאן ד"בספר מה שכתוב במגילה", וברוה"ק נאמרה היינו ג"ז שנאמרה לכתוב (בפ"ע). וראה המשך הגמרא, "תניא ר' אליעזר אומר כו'".

(42) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב, "הנביאים מעלות מעלות הן". ובה"ו שם, "כל הדברים כו' חוץ ממה רבינו רבן של כל הנביאים כו'".

הזמן של נביאים ונבואה (- אחרונים, זמן הכתובים)⁴³, מכיון ש"כתבתי לך שלישים... ולא רבעים".

אבל לאח"ז, "מצאו לו מקרא כתוב בתורה", היינו שזה קשור לאופן שבו הוא "כתוב בתורה", לכן לומדים בפסוק, "כתב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה": החילוק הנ"ל בין ד' ספרים הראשונים למשנה תורה הוא באופן האמירה, אבל בגדר ודין כתיבה, "כתב זאת", הנה, "מה שכתוב כאן ובמשנה תורה" יש להם את אותו הגדר⁴⁴.

עפ"ז מובן ההמשך, החילוק בין נביאים ומגילה, שזהו לא רק שלמדים שהכתיבה צריכה להיות עוד שתי פעמים, אלא שהם שני סוגי כתיבה נפרדים: בנביאים הוא רק, "הכשר" ל"זכרון"⁴⁴, משא"כ "מה שכתוב במגילה" הנלמד מ"בספר", הוא דין כתיבה "בספר". כלומר, המגילה היא ע"ד "מה שכתוב כאן ובמשנה תורה" –

(43) ראה אברבנאל שם בהחילוק דתורה נביאים וכתובים באופן כתיבתם. וראה לקמן בפנים.

(44) ראה אברבנאל בהקדמתו לספר דברים ד"ה ענין הספר (ואילך).

(44*) והיינו לא כמגילה שלדעת ר"י ושמואל שם ניתנה לכתוב שלא תהא ע"פ (ראה הערה 41 ובהנסמן שם), שלדיעה זו אינה בכלל כתיבי הקודש שמטמא את הידים, משא"כ נביאים שפשוט לכו"ע שכולם הוו מכתבי הקודש שמטמאים את הידים,

כי במגילה לדיעות הנ"ל כל גדרה של הכתיבה הוא רק הכשר להקריאה. משא"כ בכתיבת נביאים (בכתבי קודש) שיש בהם דין ומצות כתיבה (לא (רק) בשביל קריאתה שלא יהא כקורא ע"פ כמגילה), אלא שתוכנה – גדר

לאורך לפי הבבלי למדים, בספר מה שכתוב במגילה, שהיא כתיבה מיוחדת של מגילה, לא בדומה (לכתיבת) שאר הכתובים, וגם לא ככתיבת מלחמת עמלק מה שכתוב בנביאים, שהיא רק בגדר הכשר של „זכרון“³⁸. משא"כ במגילה נתחדש דין של „בספר“³⁹, הציווי הוא על מעשה הכתיבה⁴⁰, שהיא ספר. בסגנון אחר: אין זה (רק) דין

38 באברבנאל בהקדמתו לפי לנביאים הראשונים ד"ה ואומר שהיתה וד"ה ואומר בתשובת, שבנביאים ה' ציווי ה' לנביא שיכתוב כל ספר וציווי"ש שכתב שזהו א' מהחילוקים בין נביאים וכתובים, דבכתובים לא בא אליהם ציווי אלקי להברוא. אבל אעפ"כ י"ל שתוכנו ענין כתיבה (בשביל) זכרון (ולהעיר מירושלמי שם: זכרון אלו הנביאים וכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' וגו'), ולא כמגילה שתוכנה – כתיבת ספר, ככפנים.

39 להעיר מצפצפ"נ לרמב"ם ה' מגילה פ"א ה"א שלאחרי שמבאר (שמלבד מצות קריאת מגילה... צריך כדן ספר דאל"כ הוה ע"פ... יש בה מצות כתיבה ולכך ס"ל דמטמא את הידים ע"ש. ומהמשך הגמרא מוכח דכ"ה לדיעה זו דדריש בספר מה שכתוב במגילה, עיי"ש ברש"י ד"ה הוא דאמר. ריטבי"א שם. ועוד) כתב להלן „אך עוד נ"מ שנתנה לכתוב בפ"ע... וא"כ גם בכתובתה יש שני דברים אחד מה שנתנה בכלל כל הכתובים וגם בפני עצמה ולכך נקראת מגילה“.

40 ע"פ הנ"ל בהחילוק דבבלי וירושלמי יומתק המשך המאמר בירושלמי „המגילה הזאת נאמרה למשה מסיני“ דמפרש בצפצפ"נ שם, ור"ל הכתיבה (וראה גם מרגניתא טבא לסהמ"צ שם), והיינו דבאו להוסיף על הנאמר לפני"ז, „ומצאו אותה כתובה כו' בכתובים כו' בספר אלו הכתובים“, דהרי רק חלק ופרט מהכתובים, וע"ז מוסיפים דנאמר בזה דין כתיבה בפ"ע בנוגע להמגילה (לא רק דין בכתובים שהיא כתיב בהם מעשה עמלק), ובצפצפ"נ ממשיך שם „ולכן מבואר שם דאין עתידה להבטל“ (ראה לקמן בפנים).

שבמגילת אסתר, מובן מלשון הגמרא גופא: בנוגע לנביאים למדים זאת מהתיבה „זכרון“, מה שכתוב בנביאים, ובנוגע למגילה לומדים זאת מתיבת „בספר“, מה שכתוב במגילה. כלומר, מה שכתוב בנביאים החיוב הוא (רק) „זכרון“, הציווי בזה אינו (כל כך) הכתיבה מצד עצמה, אלא מה שה"זכרון" בא ע"י הכתיבה בנביאים,

משא"כ במגילה הציווי בזה הוא „בספר“, שנוסף על ה„ושים באזני יהושע“ שע"י הדיבור באזני, תהי' כתיבה „בספר – מה שכתוב במגילה“. ויש לומר שזהו גם החילוק בין הירושלמי לבבלי:

בירושלמי באים ללמוד שזכירת מעשה עמלק צריכה להיות כתובה³⁶ „בתורה ובנביאים ובכתובים“, ומכיון שמצינו זאת רק בתורה ובנביאים, ולא בכתובים, מובן שזהו המקור לכתיבת המגילה בכדי שתהי' זכירת מעשה עמלק גם בין הכתובים, „ובספר אלו הכתובים“³⁷. אבל אין מפרטים את המגילה כענין בפ"ע; אין זה דין (פרט) בכתובת המגילה, אלא דין (פרט) בכתובים, שמזכירים מחייבת עמלק גם בכתובים.

36 כ"ה בפ"י קה"ע שם ד"ה היו מצטערין וד"ה ומצאו אותה. אבל להרמב"ן ריש מגילה (וכמה מפרשים) סוגיית הירושלמי קאי על עצם התקנה דימי משתה ושמתה (ראה לקו"ש תש"ז ע' 352 ואילך. ובהערה 15 שם. וש"נ). אבל גם לפירושים י"ל דבהלימוד נכלל (עכ"פ) גם לכותבו בין הכתובים. משא"כ להבבלי דשליחות זו השנ"י דאסתר ה' רק ע"ז ד„כתבוני לדורות“ – ראה לקו"ש שם. וראה מרגניתא טבא לסהמ"צ להרמב"ם שורש א אות ה.

37 ראה חדא"ג ופנ"י בבבלי כאן.

1. והנה ע"פ הנ"ל שהגירת אפוד בבני הנביאים היא מעין לבישת אפוד של הכה"ג, שהיא גדר בכהונה – יש לבאר הטעם שבני הנביאים היו חוגרין אפוד בד דוקא. דיש לומר, שאין זה רק כדי להודיע שאין הם כהנים גדולים, אלא (גם) למעליותא, מפני שאפוד בד שלהם קשור עם בגדי בד שלובש הכה"ג ביום הכיפורים דוקא.

והביאור בזה:

אע"פ שבספר היד לכאורה לא נחית הרמב"ם לחלק בין נבואה לרוח הקודש – וכותב שתי הלשונות הן בנוגע לכהן גדול והן גבי נבואה: באורים ותומים³⁷ „רוח הקודש לובש את הכהן... ורואה... במראה הנבואה“, ולעיל בהל' יסודי התורה³⁸ „אין הנבואה חלה אלא כו' מיד רוח הקודש שורה עליו“ –

מ"מ, מצינו במורה נבוכים³⁹ אריכות הביאור בדרגות שונות של נבואה, כולל החילוק בין „רוח הקודש“ ל„נבואה“. ומבאר שם, שדרגת כהן גדול הנשאל באורים ותומים נכלל ב„מדרגה הב“ שבכללות נקרא „רוח הקודש“, ומדרגה זו של נבואה היא „בעת היקיצה והשתמש החושים על מנהגיהם“⁴⁰. אבל בהגדרת הנביאים כתב הרמב"ם לעיל בהלכות יסודי

מ"מ, זה שהודעה זו היא ע"י לבישת אפוד בד דוקא. הוא לפי שיש בו גם מעין גדר של כהונה (ולכן הביאו הרמב"ם בהל' כלהמ"ק ולא בהל' יסוה"ת).

* (37) בהי"א.

(38) פ"ז ה"א.

(39) ח"ב פמ"ה.

(40) וראה גם רמב"ן פרשתנו שם. בחיי ברכה לג, ת.

(41) פ"ז ה"ב.

הכהנים בנוי בכח בעושר בחכמה ובמראה⁴² - שאין זה בערך כלל להתנאים הנדרשים מאדם שרוצה להגיע לדרגת הנבואה (שזהו⁴³ ענין „בני הנביאים” - שמתנהגים בכל תנאים אלו ומבקשין להתנבא)⁴⁴.

ויש לומר, שזהו גם הטעם שהיו בני הנביאים חוגרים אפוד בד דוקא - לרמוז על מעלתם לגבי כה"ג, „שמדבר על פי האפוד והחושן ברות הקודש”. כי החושן והאפוד הרי הם משמונה בגדים, בגדי זהב; אמנם „(אפוד) בד” הרי הוא ע"ד „בגדי בד” של כה"ג, בגדי לבן, שהי' לובש בכניסתו לקדש הקדשים ביום הכפורים⁴⁵.

[ולהעיר מדברי הרמב"ם בסוף הל' שמיטה ויובל, „ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' . . . ופרק מעל צווארו עול החשובות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים” - היינו שמגיע לא רק למעלת שבט לוי או מעלת הכהנים, אלא גם למעלת כחונה גדולה (שזהו התואר „קדש קדשים” -

(42) הל' כלי המקדש ריש פ"ה.

(43) ראה רמב"ם הל' יסודי התורה שם ה"ה.

(44) ראה אברבנאל פרשתנו (בביאור שאלה הח' ע"ש) שמבאר הטעם לאור"ת, שהוא „לקלות מדריגת רוח"ק בהיקש של מדריגות הנבואה, ולכך היתה נבואה צריכה זמן והכנה ראוי אלי. אמנם האורים והתומים, הכהן המוכן, הי' מספיק לו התבוננות והכנה ימה להשגת תשובתם, מה שלא הי' כן בנבואה. ולהעיר מסוטה מה, ב ובעיון יקבץ לעי" שם.

(45) הל' כלי המקדש פ"ח ה"ג. הל' עבודת יוהכ"פ רפ"ב.

ואכ"מ. ז. והנה ע"פ המבואר לעיל (ס"ב),

(46) דה"א כג, יג.

(47) ע"פ כהנ"ל יש לתרץ הקושיא (בפנימיות הענינים עכ"פ) בזה דאין ממנין שני כה"ג כאחת, שאיתא הטעם ע"ז (ירושלמי יומא פ"א ה"א. וראה בבלי יומא יב, סע"ב) מפני איבה. ועפ"ז, מכיון שבני הנביאים חוגרים אפוד בד להודיע שהגיע למעלת כה"ג - הרי גם בפ"ה כהנים חוגרים אפוד בד יש בזה משום סרך (עכ"פ) איבה?

כי חשש איבה שייך רק בדרגת כה"ג, שאין אצלו כל התנאים הדרושים לנביאים, משא"כ בנביאים שהגיעו לזה על ידי הכנה רבה ועבודה גדולה וכו', לא שייך אצלם אפילו סרך איבה (בדוגמת ימות המשיח שלא תהי' קנאה ותחרות - ראה רמב"ם סוף הל' מלכים).
(48) בעקרים שם, שע"י הנביא תמצא הנבואה על הבלתי ראוי או בלתי מוכן מצד הארון והלוחות באומה. עיי"ש (וראה גם דרשות הר"ן דרוש הח'). אבל ברמב"ם לא נזכר כלל שהנבואה תלוי' בארון, כבשוה"ג להערה 31.
(49) תענית ל, סע"ב. ירושלמי שם (פ"ג ה"ד), ועוד - הובא בפרש"י דברים ב, טז. וראה מו"נ ח"ב פל"ו.

ד. עוד ענין הדורש ביאור: הרמב"ם פוסק²⁹, „כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם”.

בהגהות מיי' מביא כמקור לדברים את הירושלמי מגילה שם בהמשך הסוגיא³⁰: ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר הנביאים והכתובים עתידין ליבטל וחמשת ספרי תורה אינן עתידין ליבטל מה טעמא קול גדול ולא יספיק³¹, רשב"ל אמר אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל כו'.

האלשיך בפירושו על מגילת אסתר³², מבאר את המקור למרו"ל שמגילת אסתר אינה עתידה ליבטל, מהלימוד הנ"ל³³ שמצאו בתורה כתב זאת זכרון בספר, ולומדים ש„בספר” קאי על המגילה, „ע"כ ראו רז"ל לומר שלא יבטל הס' הזה כי מצות התורה היא לכותבו וע"כ כאשר אין התורה מתבטלת גם מה שצותה לכתוב לא יתבטל משא"כ בכל ספרי נביאים וכתובים שלא ציותה התורה לכותבם”.

(29) הל' מגילה ספ"ב.

(30) כ"ה הלשון בירושלמי (ובהגהמ"י - בכמה שינויי לשון).

(31) ואתחנן ה, יט.

(32) משאת משה למג"א ט, כת (הובא גם במראה הפנים לירושלמי שם. ע"ש ולקמן בפנים).

(33) ועיי"ש שמבאר לפנ"ז כי בימות המשיח שתמלא הארץ דיעה נבין לאשורו מתוך התורה כל מה שבנביאים וכתובים וע"כ יבטלו כי לא יהי' לנו צורך אליהם. וראה יפה מראה ומראה הפנים לירושלמי מגילה שם. קה"ע שם. רדב"ו שבסוף הערה הבאה. ועוד.

ויש לומר שכך היא גם דעת הרמב"ם, שלומד זאת (גם) מהגמרא הנ"ל „בספר מה שכתוב במגילה”. ולפ"ז פסק הרמב"ם אינו רק עפ"י הירושלמי³⁴ אלא מיוסד גם על הבבלי. אולם גם על ביאור האלשיך שואלים המפרשים³⁵: מזה שנאמר (סתם) הנביאים וכתובים עתידין להבטל, משמע שגם ספר שמואל נכלל בזה, בה בשעה שזכירת מלחמת עמלק שנכתבה בתוך ספר שמואל נלמדת גם היא מאותו הפסוק „כתב זאת זכרון בספר”, פירוש, שגם על (ספר שמואל) „מצות התורה לכותבה”?

ה. וי"ל הביאור בזה:

ההבדל בין זכירת מלחמת עמלק שבנביאים (ספר שמואל) ובין זו

(34) ובפרט שבירושלמי הלשון „הנביאים והכתובים כו'”, שיש לפרש שיבטלו מלקרות בהם. משא"כ במגילה שלא יבטלו מלקרות בה בצבור (כמ"ש בהשגות הראב"ד לרמב"ם שם. מאירי מכות כג, ב*). וכן משמע מהלימוד בירושלמי בזה שלא תבטל שנאמר „קול גדול ולא יסף ונאמר להלן וזכרם לא יסוף מזרעם”, וכמ"ש בקה"ע שם ד"ה אף מגילת אסתר „כיום קריאתה”. וראה גם יפה מראה שם. אבל ברמב"ם „כל ספרי הנביאים וכל הכתובים . . . חוץ ממגילת אסתר” הרי מפרט „ספרי נביאים”, ומג"א עצמה, אם יהיו קיימין בתורת כתבי קודש.

ובנוגע שאר הענינים דפורים - כולל דין קריאת המגילה, כתב הרמב"ם כענין בפ"ע (בהמשך ההלכה) „ימי הפורים לא יבטלו כו'”. וראה שו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תרסו. אלשיך שם. וראה בהנסמן בהערה הבאה.

(35) מראה הפנים לירושלמי שם (וראה מה שמתרץ שם).

(* להעיר מהמשך לשון המאירי שם: דרך צחות אמרו כל הכתובים יבטלו ומקרא מגילה לא תבטל.

כנ"ל, ומצאו אותה כתובה בתורה ובנביאים וכתובים. . . זאת תורה. . . זכרון אלו הנביאים. . . בספר אלו הכתובים!"

ויש לומר שבכך מודגש בבבלי, שהעילוי שבזה אינו רק מה שנמצא כתוב בכל חלקי התורה, אלא גם בזה שבכל חלק מתוסף תוקף וחומר מיוחד.

ולפיכך משנה הבבלי ואומר (לא „בכתובים“, אלא) „בספר מה שכתוב במגילה“: דהנה בנוגע ל„נביאים“ מובן התוקף שמתוסף ביחס ל„תורה“. אף שתורה היא למעלה מנבואה ונביאים²³

– מ"מ ישנו חומר בדברי נביאים, שהעובר על דברי הנביא חייב מיתה, משא"כ העובר על דברי תורה [ואע"פ שהעונש דעובר על דברי הנביא הוא דוקא אם שמע מפי הנבואה ובעת הנבואה²⁴, מ"מ זה גופא הוכחה, שישנו תוקף בדברי הנביאים בכלל, אפילו כאשר הוא רק „כתוב נביאים“ (ואינו קשור בפועל בעונש הנ"ל)].

אבל עי"ז ש„כתובה. . . בכתובים“ לא מתוסף לכאורה כל חומר. ולפיכך אומר הבבלי „בספר מה שכתוב במגילה“, כדלקמן.

ג. והדבר יובן ע"פ הביאור בגמרא שם במגילה, וז"ל: „שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות²⁵ שלחו לה

הלא כתבתי לך שלישים²⁶ שלישים ולא רבעים (בשלשה מקומות יש לנו להזכיר מלחמת עמלק בספר ואלה שמות ובמשנה תורה ובספר שמואל, וזהו שאמר שלמה בדבר ששילשתו אי אתה רשאי לרבעו" – רש"י), עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה כתב זאת זכרון בספר כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון מה שכתוב נביאים, בספר מה שכתוב במגילה". ופירש רש"י על „זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה" – „דכל מה שכתוב בתורה קורא כתב אחד".

וצריך להבין (וכפי ששואלים המפרשים²⁷): מה הועילה העובדה „שמצאו לו מקרא כתוב בתורה"?

הרי הדורש ראי' הוא רק שזהו „כתב אחד" – מכיון שהיתר „שלישים" הי' ידוע גם לפני כן (ללא הפסוק „כתב גוי"), אלא שלמדו ש„כאן" (באלה שמות) ובמשנה תורה נחשבים בתור שניים (ובנביאים הוא כבר „שלישים"); ולא ידך – גם מהפסוק „כתב זאת זכרון בספר" מוכח שאסור לכתוב „רבעים" אלא רק „שלישים" – וא"כ מה נתחדש (עד שמצאו לו מקרא) מהפסוק „כתב זאת גוי"? בפסוק זה לא כתוב לכאורה ש„כאן" ובמשנה תורה נחשבים כתב אחד!

ואם הדבר מוכרח מצד הסברא, א"כ (א) מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, (ב) מה מועיל כאן הפסוק²⁸?

שלבישת אפוד בד על ידי בני הנביאים יש בה גדר של הלכה – יש לעיין מהו הדין לעתיד לבא, שאז יקויים היעוד⁵⁰ „אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם" – דלכאורה ע"פ הנ"ל יצטרכו הכל לחגור „אפוד בד" כ„בני הנביאים".

ולכאורה יש לומר דמכיון שיעוד זה יתקיים אצל כל ישראל, שוב אין צורך „להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול" – אבל עדיין יש מקום לשקו"ט, כי בפשטות, גם לעתיד לבא תהיינה כמה מעלות בענין הנבואה, ובלשון הרמב"ם⁵¹ „הנביאים מעלות מעלות הן. . . נביא גדול מנביא" [ע"ד המפורש

בקרא⁵² שגם לעתיד לבא יהיו חילוקים בין „קטנים" ל„גדולים"], ובמילא יש לומר, שגם אז יצטרכו לשאול מנביא⁵³ גדול יותר, ויש מקום לחגירת אפוד בד. ויהי רצון שעל ידי העסק בלימוד ההלכות הקשורות עם בגדי כהונה עד ל„אפוד בד" ד„בני הנביאים" – יראה כהן בציון, ונזכה בקרוב לקיום היעוד „אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם", „כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁵⁴.

(52) ירמ' לא, לג.

(53) ולהעיר דלהרמב"ם במו"נ (ח"ב ספ"ב) הא דאשפוך את רוחי גוי' ונבאו בניכם גוי' – אינה נבואה ממש. אבל לא כ"כ בסהמ"צ בסוף השרשים.

(54) ישע' יא, ט.

(50) יואל ג, א.

(51) הל' יסוה"ת פ"ז ה"ב.

(23) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ח וט' (וראה לקו"ש ח"ט ע' 177 ואילך. וש"נ). וראה פרש"י חולין קלו, א ד"ה תורת משה.

(24) האריך בזה בצפ"ע"נ בכ"מ (הובא בלקו"ש שם ע' 181, וש"נ).

(25) בע"י כאן (וראה בדק"ס מכ"מ וכ"מ) הגי' „כתבוני בספר". וראה לקמן בפנים.

(26) משלי כב, כ.

(27) ראה טורי אבן, פני יהושע, שפת אמת ומפרשי הע"י.

(28) ועיי"ש מה שתירצו.

